

خَلْقَ دَوغَرُو

يیل: ۱ صانی: ۲۹-۳۰

ییلانی

عثمانلی مملکتی ایچون ۱۲ غروش
روسیه و عجمستان ایچون ۲ روبله
باشقه مملکتلر ایچون: فرانق

صایبسی ۱۰ پارمیه

مدیری: جلال ساھر

اداره خانه

استانبولده نور عثمانیه
چادده سنده ۴۰ نومرولی
«تورك بوردي»

نجشنبه ۲۴ تشرین اول، ۱۳۲۹

هفته دهر، نورل بوردي، طرفدن ميقيارلر

بر صایبدمکی یازیلر

تبریک، خلقه دوغرو، بایرام، عبدالفیاض توفیق، شعر: ادرنه یولنده آلاي سانجماغي آجیلیرکن، امین اوغلی کمال
تنبیل اولما، آی تورك اوغلی، هدایه الله، تاریخ: اوچنجی سلطان سلیم، ...، هایدالی دوشونجه لر: اصناف ایچین ترقی
یوللری، فائق، بویوک حکایه: تورك، ع، قادر، هفته لقی حوادث، خ، د، آجیق خبرلر، خ، د، د.

سنگ صيرما بوسكوللارك تورك بويته دولانسين ،
كفن بگا پارچالرك ، صاقين قالم ايلارده ...

امين اوغلى

كمال

اوچنجى سلطان سليم

اوچنجى سلطان سليم، دولتك چوق غايهلى بر زماننده
تخته گچدى . دوشانلر هر طرفدن مملكتينه هجوم
ايديبور ، اولرله قارشى كملك هان هان قابىل اولايوردى .
چونكه دولتك ادارهسى بوزوق ، اوردوسى تعليملى بر
اوردو ده گيل ، قورو بر قالا باقندن عبارتدى . يكي چريلر
ديدكلرى او انسان سوروسى صايغى صيرا بيلمز ، دائما
قازغان قالدربوب دولته عاصيلىك ايدر ، محاربه ده داه
دوشمانى گورمه دن طويى تفنگنى بر اقوب طبايه قوت
قاچار ، قاچار كن ده اسلام مملكتلرني ياغايتمكدن چكنيوب
اوتانمازدى . حالو كه اوروپايلر اوزمان هر شيد ، علمده ،
صنعتده ، عسكرلكده چوق ايلريله مشردى . دوشمان
اوردولرى ، تعليملى ، منظم ، قوماندانلرنيك امرينه صولك
درجه اطاعتلى اولمقله برابر ، عسكرلك علمنى بيلان
ضابطلرك ادارهسى آلتنده ايدى . حالو كه بزم بگي چرى
اوردوسنده اوقويوب يازمه بيلمز ، عسكرلك علمندن
آ گلامازدى ، جاهل ، اخلاقسز ضابطلرده چوقدى .
أسكيدن فاتح سلطان محمد ، قانونى سلطان سليمان زماننده
استانبولى ضبط ، ويانه يى محاصره ايدن او بوبوك ، جسور ،
منظم بگي چرى اوردوسى اوچنجى سلطان سليم زماننده
چوق بوزولمشدى .

اوچنجى سلطان سليم ، داه شهادتلى زماننده ،
ملتك باشته گلن فلاكتلرك هپ جاهلكدن اولديغنى ،
اوروپايلرك علم قوتيله بى آزدكارنى آ گلاماشدى .
بناءً عليه مملكتده مكاتب ، قاييقال آجق ، كتابلر
باصدير مق ، تعليملى و اطاعتلى بر اوردو يايتمو گيجه
گونوز چاليشيوردى . ملتى چوق سون بو عقللى ،
آنى قبلې پادشاه يگدن طوبخانه و ترسانه يايدي ، فرانسه دن
بر چوق اوستار ، ايشجيلر ، ضابطلر ، معلملر گيتيرك
بر هندسه خانه مكنتى ، بر بارونخانه ، بر مطبعه و قوماش

تذيل اولما ، اى تورك اوغلى !

أركن قالقدم تاك يرينى باقدم دومان قابلامش ،
شيطان صانكه بيجاغنى اورالره صاپلامش .
ياواش ، ياواش بوجه طاغك ياماچنه طيرماندم ،
تا گريمتك بن قدرتنه بوتون بوتون ايناندم .
كيم ياراتدى - سورويورد - شو اوزانان چايرى ،
برى ، گوگى ، ده گيزلى ، ايرماقلى ، بايرى ؟
برس گلدى : « هيسى بن ايم ، بن ياراتدم » ديوردى ،
چاغلاياندن آقان صولر طوبراقرى بيوردى .
ينه اوسس يوكسه لرك ، ايجه لرك بويوردى :
بن ياراتدم ييلديزلى ، آنى ، گونى ، بويوردى .

...

بزه بويله براولكيني باغشلايان اولونك
بنلگنه دوقونمقدرد : تنبلگى قولك .
نهر او بوش تالار ؟ يازيق ده گيلمى در بوره ؟
آتون بيجمك ياقشمازى ايشسز دوران شواره ؟
تورك اوچاغى چاليشمقله شلته جك ، اگر بز
دورت آل ايله صاريلازمهق ، ديه جكلر : « ده گرسز
چو جوقلره قالدن نينه ايشته بويله بسله نمز ،
بسله نمز صوگرا اوده چاغيريلنجه سسله نمز » .
اى تورك اوغلى سن آلتكه بولكيني ووردورما !
زنگينلگه يوللر اچان صابانى دوردورما !

مولو

هيدرايم

صربستان عصیانی باصدیرمق ایچون گایوردی . فقط حقیقته پادشاه بو اوردو ایله روم ایلی بی عاصیلر . دره بگلری آلتدن قورتارمق ایستیوردی . بناء علیه ادرنه ده برچوق دره بگلری طویلا نارق استابوله بو نظام جدید بدعتی چیقارلارلرک قتلی ایسته دیلر .

حکومتک امری آلتده اوتوز بیك کشیک قوتی بر نظام جدید اوردوسی واردی؛ بو اوردو عصیانی بک قولای باصدیریر ، روم ایلی بی پک کوزهل تیزلردی . فقط سلطان سلیم چوق مرحتلی بر پادشاهی : تبعه سندن برینک بورنی قانادیغی کورمک ، اوکا سبب اولق ایسته مزدی . صوگرا اطرافنده کی وزیرلردن بر چوغی روس ، فرانسیز پارسی آلیر ، ادبسر ، اخلاقسز حریفلردی . بناء علیه قاضی پاشا ادرنه اوزرینه یورومکده ایکن ، چقان اراده موجنجه چورلودن گری دوندی ، نظام جدید دوشمانلرینک بورنی ده بو بودگجه بو بودی .

داخلده بویه فتنه و فساد حکم سوره رکن ، طیبی هر طرفده دولتک باشه غائله لر چقمقده ایدی : بر طرفدن موسقوف اوردولری طونه قلعه لرینی محاصره ایدیورلر ، دیگر طرفدن وهابی اشقیاسی مکه و مدینه بی ضبط ایش بولونیورلردی . صدر اعظم اوردو ایله دوشمان اوزرینه حرکت ایتدیگندن ، استابوله صدر اعظم قائم مقاملغده کوسه موسی پاشا نامنده اصلاحات و پادشاه دوشمانی بر خان ، شیخ الاسلامقده ایسه طوپال عظامه افندی گئی رذیل و منافق بر حریف دولت ایشنه باقیورلردی . کوسه موسی ، سلیم ثالثی تختندن ایشدیرمک و نظام جدیدی قالدیرمق ایچون تورلو تورلو حیللرله بوغاز قلعه لرنده کی یاماقلری عصیان ایشدیردی : قاباقچی مصطفی نامنده بر رذیل قوماندان یاپان عاصیلر ات میدانده طویلا نارق ایرتسی گون استابوله گیدیملر . اکر بر قاچ یوز نظام جدید عسکری بونلرک اوزرینه سوق ایدیلسه ایدی ، عاصیلرک محو اولاجنی محققدی ؛ فقط کوسه موسی نك حیلله سیله یاماقلر اورتاللی بوش

فابریقاری آجدی . مملکتک هر طرفنده کی اُسکی قلملری ، استحقاکلری تعمیر ایتدیره رک اونلره یکی طوبلر قویدوردی . ترسانده فرانسیز زرهلیلرینه بگره زرهلیلر ، طوخانه ده بویوک طوبلر ، اوبوسلر یاییلدوردی . خبره جیلر ، لوندلر ، قالیونجیلر ، طوبجیلر گئی انتظامسز ، تعلیمسز عسکر اوجاقلری یکیدن اصلاح اولو نارق بونلردن باشقا انتظامی یکی بر سواری بولو گیده میدانگه کتیریلدی . فقط اوردونک اصل بویوک قسمی تشکیل ایدن و عاصیلکده اُن ایلری گیدن طاقم ، اوزمانک پیاده سی دیمک اولان یکی چریلردی . سلطان سلیم اونلرک اصلاحی قابل اولمادیغی آگلایارق « نظام جدید » نامیه آیرمجه ، یکی بر صنف پیاده عسکری یاپدی ، نظام جدیدک بر قسمی استابوله بر قسمی گونا هیده ، بویوک بر قسمی ده قره مان والیسی قاضی عبدالرحمن پاشانک معینده ایدی . بوعسکرک دوشمانه ایدیلن محاربه لرده ، اشقیایی اورتادن قالدیرمقده چوق فایداسی گورولدیکندن روم ایلی طرفنده ده « نظام جدید » بولوکاری یاییلماسه قرار ویریلدی . فقط یکی چریلر ، دین و مملکتک اُن چوق محتساج اولدیغی بو اصلاحاتی ایسته میورلردی ، اهالینک جاهل قسمی « نظام جدید تعلیمی عسکر دیمکدر ، اونلری تعلیم ایتدیره نلر و پادشاهه بو عقلی و یرملر هپ کافرلردر . بزبویه گا وور ایچادی ایسته مه بز ؛ « دیورلردی . بو بودالا ، جاهل آدملر هر یکیلگه بویه قازشی گلمکله ملتیرنه ، دینلرینه نه بویوک دوشمانلق ایتدکلرینی طیبی آکلما یورلردی . جاهل خلقک و یکی چریلرک بو کور کورینه دوشما نلقلری آز زمانده کندینی گوستردی ؛ ادرنه و تکفور طاغنده نظام جدید فرمانلرینی اوقویان مأمورلری تولدوردیلر . سلطان سلیم داهاروم ایلده بویه برشی یاییلاما باجغی آگلانجه ، یالکز قونیده قاضی پاشا قومانداسنده کی اوردونی داهار چوغالتدی .

سلطان سلیم ، نهایت قاضی پاشایی معینده کی یرمی بیك عسکرله استابوله چاغیردی . بو اوردو ظاهرده

روللاردىن دوغمايدىغىنى ، يادقۇلرى جەمئىيەتتە بولغانىيە
گوتورمەمىشدر . اونلارڭ عىراق حىاتى : حىقىي گوردەنەك
اصلونە تابع ، ابتدائىي تەخسىلدىن محروم ، تەصرف ، سەنت
ويازىن دوشونۇچىسىدىن وانلارە گوتورەجك يوللاردىن
بىخەبر زاوللىنىك خالىدر .

بونلرى قورتارمىق ايچون نە يامەلىدر ؟ . . .
بوخصوصە مەراجەت ايدىلەجك قوت يەنە كىندىلەرنىڭ
نەجىب سەيدىر . بىز بونى ايضاح ايچىن اونلارڭ بىر قىسمى
مىثلا طاشجىلرى تەدقىق ايدەجگىز . استانبولدا ئۇ شىق
سرايلرى ، ئۇ مەظم جامەلرى ياپانلر قىصرىنىڭ چالدىشقان
توراك اولادىدر . بونلر كىچىك ياشلارنىدە بورايە كىلەر .
چىراقلىق مەدەنىيەتتە كىن سوغرا اوستارلى طرفىدىن
ايشلەمەلەرنە اذن وىرەلەر . بونلر مەقدارلى تەخمىنەن
بىكى كىچىكىدر . استانبولك طاشجىلىق پىياسەندە
گورونلار سادە بونلر دەكىلەر . بىش يوز قەدردە
اكترىسى يونان تەبەسىدىن بولونان روسى بوگا علاوه
ايدەرسەك بونلر تەماملەش اولورسۇن . دىمك
بونلر كىچىك توراكلر يوزدە يىگىرىشە مىسايدىر .

شوحسابە نەزەر ايلە جوق عدايدىلەجك بونلرنىڭ آچىقچە
گوستەمەيلىكى بىر آچىق داھا واردىر . حەقىقەتدە بىش يوز
كىشىنىڭ سەنىك تولد ايتىدىكى ثروت ايتكى بىك كىشىنىڭ
سەنىك وجودە كىتەيدىكى ثروتە مىساوى و بەضادە داھا
فەزلەدر . چۈنكى روملرڭ ھەن ھەسپى قالفادىر . ۋەھرايشە

مەمار ياماقلى ياپارلر . مەمار ياپاخى بىلەن ، رەسىي ەملەلرە
ايضاح ايچون بونلرە مەراجەت ايتىمگە مەجبور قالەر . چۈنكى
عادى ەملەر يەنى توراكلر رەسمىي آڭلامازلر . قالفالرڭ
گوردەنەككە حەسول بولۇش بىر موقەللىر داھا واردىر :
ايسەدكارىي ەملەنى قوللانەرلر ، ايسەدكارىيە يول وىرەرلر .
بىر سورتە ەملە قالفايە يالاقلاشق ، مطلقا اونىڭە خوش
كىچىمەك مەجبورىيەندە قالەر . ۋەھان ھەزەمان گوندەلگەندىن
بىر مەقدارىنى اوڭا بىراقىر . قالفانىڭ ذاتىي ەملەندەك بىر كىش
اولان گوندەلگى بىر سورتەدە قاپار بىر . بونلر دولانى

بولدىلەر ! بىز غازدەكى نەزم جەدەد عىسكىرنىڭ اسكەدارە
كىچىمەسىنى ايسەدەرلر . حەلىم ۋايتىقلى سەلىم عاصىلرڭ
دەيدىگى يادى . فقط بىر ادىسزىلەردىن بىر سوتون بوش
بولارق تەكرار توپلاندىلر ، نەزم جەدەد قالفامەسىنى
ايسەدەرلر . كوسە موسى مەلىكى پادىشاھى قالدەرلر بىر
خەسەسە بىر خەت ھەيۋان آلدى . عاصىلر بونلر اوزىيە
ادىسزلىكى آرتىدەرلر نەزم جەدەد طرفدارلردىن اون بىر
كىشىنىڭ ئولو ويا دىرى كىندىلەرنە تەسلىمىنى ايسەدەرلر .
عەتەھە اقدى پادىشاھى آلداتارق بونلرە راضى ايتىدى .
فقط ايش بونلرەدە بىتەيدىرى . چۈنكى عاصىلرى
ادارە ايدەنلرڭ مەقسەدى سەلىم كىيى ەقلى ، ناموسلى
مەلىكى سەۋدە ، مەلىكى كىيى بىر پادىشاھى ايتىدەرلر بىرە
سەلىم مەسلىكى كىيى ەقلى بىر شەھەردى كىچىك
ۋادىسزلىكلەرنە مەدان بولمىق ايدى . بىنەئەلىيە ايتەسى
صباح ، ياماقلى داغىلىق ايسەدكارىي ەملە اوڭا مانە
اولدىلر ۋە شەيخ الاسلام عەتەھە قەتەسە سەلىم
كىيى بونلر سەلىمەتدە مەلى قورتارمە چالدىشمىش بونلر
قەلى بىر پادىشاھى ايتىدەرلر .

فەيلى رەسەنلر

اصناف ايچىن تەرقىيوللرى

سەنئەتە ەمەل بىلگىلر اوڭرەتەجك بىر سەۋەبەيچون نەلر
ياپىلدى ؟ بىزدە اصناف . روم طاشچى ەملەسى و توراكلر .
اىگىلەردە : « نەكى تەبلى بىر يەنە دوروش دال » . غاندە
« وو - او - دى » . بىزدەدە بولە بىر سەۋەبە نەل آتەنىڭ
مەلى قەندەسى و مەلىكى تەرقىي نەل ياپىلغۇ ؟

بىزدە اصنافلىق ئۇقارلىق قالمىش بىر سەنئەتە سەيدىر .
ھىچ كىمە زاوللارڭ حەياتلرنى مەراق ايتەمەش ، ھىچ
كىمە ايلەلەمەك ايچون اونلرە بول گوستەمەمىشدر .
اونلر بىزدە دائىما ەھالە مەھكوم طوتولمىشدر . خەتلىق
بىلە ھاللىرى دەكەشەدەمەش ، خەتلىق كەندى